

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,— . Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

EEN JAAR HUMANISTISCHE LUISTERKRING TROTS, MAAR NIET TEVREDEN

Op 11 april was het precies een jaar geleden dat de humanistische luisterkring werd opgericht. Weinig konden wij toen vermoeden, dat na een jaar het ontwerp radio-omroepwet nog altijd niet bij de Tweede Kamer in behandeling zou zijn en al evenmin hadden wij er enig idee van, dat aan het einde van dit eerste jaar reeds 25.000 leden zouden zijn ingeschreven. Voorwaar, geen geringe prestatie.

Intussen blijft het wachten op de nieuwe omroepwet. De te verwachten totstandkoming daarvan vormde immers voor de oprichting van de luisterkring de directe aanleiding. Tot nog toe konden wij als humanisten wekelijks ons geluid voor de radio laten horen omdat de V.A.R.A. zo vriendelijk was ons gastvrijheid aan te bieden. (Af en toe zijn ook de A.V.R.O. en de V.P.R.O. ons in dit opzicht tegemoet gekomen). Maar straks dienen wij op eigen benen te kunnen staan.

Wij stellen ons op het standpunt, dat wij ook in de toekomst het recht moeten hebben op regelmatige uitzendingen. Zoals de zaken thans staan krijgen de kerken dit recht wel maar wij niet, hetgeen onzerzijds als een ernstige discriminatie wordt gevoeld. De mogelijkheid om ons dit recht te verschaffen schuilt in de wijziging van het ontwerp omroepwet door ook genootschappen op geestelijke grondslag op gelijke voet met de kerken te gaan behandelen. Niets is voor de overheid eenvoudiger; niets schijnt zoveel voeten in de aarde te hebben. Als het op de gelijke behandeling van de humanisten aankomt, zijn er altijd bijzonder veel tegenkrachten, die een dergelijke gelijke behandeling trachten te verhinderen.

Daarom moet onze luisterkring sterk zijn; daarom moet onze luisterkring nog veel sterker worden. Want wij mogen dan niet ontevreden zijn met onze 25.000 leden, het is bij lange na niet genoeg! Wij hebben werkelijk geen behoefte om de verzuiling in de radio nog sterker door te voeren door oprichting van een eigen humanistische radio-omroep. Maar als men zelfs onze bescheiden verlangens zou afwijzen moeten wij over een onderhandelingspositie kunnen beschikken. Als staatssecretaris Scholten ons in de Tweede Kamer naar een eigen omroep verwijst — gelijk bij de laatste debatten over de begroting van onderwijs het geval was — moeten wij in staat zijn deze handschoen te kunnen oprapen. Daarvoor zijn leden nodig, nog veel meer leden.

Wij zijn niet geheel zonder vertrouwen, dat het gezonde verstand in bepaalde kringen van ons volk alsnog zal zegeviereren. Wij kunnen niet zonder meer aannemen, dat het de bedoeling van anderen is ons tot de uiterste consequenties te drijven. Maar helaas moeten wij er op voorbereid zijn. Helaas is het nu eenmaal zo, dat men als organisatie in het leven niets bereikt als men niet een vuist heeft om te tonen.

U moet ons helpen om onze positie in de radio te consolideren. U kunt dat doen door nog vanavond één of meer leden voor de humanistische luisterkring op te geven. Wacht er niet te lang mee. Nog vóór het ontwerp-omroepwet in de Tweede Kamer in behandeling komt moet het getal van 25.000 leden nog belangrijk zijn uitgebreid.

Roethof.

Zijn al Uw huisgenoten en Uw buurman al lid van de luisterkring?

DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE MENS ALS OPVOEDER

U kent ze wel de gesprekken van vaders en moeders over hun kinderen. Nu denk ik niet aan die waarin de jongste vorderingen van de spruiten met welbehagen breed uitgemeten worden, maar aan die andere over de opvoedingsmoeilijkheden. „Hoe kom je er uit, als Jantje al maar neen zegt met een hardnekkigheid, waartegen je het bijna af moet leggen, of als een praatje met de oudste over een avond uit, dat prettig begint, eindigt in een conflict, zodra het uur van thuiskomst en de huissleutel ter sprake komen?” Daar wil je dan toch wel eens met anderen, die dit soort problemen ook kennen, over spreken. Niet om je gemoed te luchten, maar omdat je geen raad weet en je verantwoordelijkheid gevoelt. Je verantwoordelijkheid: je kunt niet alles toestaan of over je kant laten gaan.

Waarom eigenlijk niet? Met deze vraag, staan wij midden in ons onderwerp. Wie zich die in alle ernst stelt, wie zich rekenschap geeft van wat hem beweegt als hij zegt: „Maar dat kan toch niet”, ontdekt een sterk innerlijk verzet tegen zulk meegeven. Waar komt dat vandaan? Zeker, soms is het de weerslag op invloeden van buitenaf, van wat „men” voor eisen stelt aan „behoorlijk opgevoede kinderen”, van opvoedingsregels meegekregen van huis. Maar zo is het niet altijd. Misschien is het verzet het sterkst, als wij bewust van die regels afwijken, als wij „men” laten praten en een eigen weg inslaan. Dan drijft ons een innerlijke noodzaak, waaraan wij gehoor hebben te geven, willen wij niet met onszelf overhoop komen te liggen. In ons ligt de bron van dit zich verantwoordelijk weten. Het is goed zich daarvan bewust te zijn.

„Maar”, hoor ik tegenwerpen: „Waartoe al dat gefilosofeer, is dat nu nodig? Elke moeder, die echt van haar kinderen houdt, zorgt toch voor ze, helpt ze voort en doet intuïtief de goede greep?” Ja, ja, dat komt voor, maar het gaat ook wel eens anders. Onzelfzuchtig geboden hulp kan ze onhandelbaar maken en bederven. Verantwoordelijkheid vraagt meer dan zorgende liefde alleen. Dat beseffen de ouders, die met elkander hun half of in het geheel niet geslaagde pogingen het goed te doen bespreken. In hun eerste vraag reeds, wat zij dan hadden moeten doen, ligt de erkenning opgesloten, dat er goed- en verkeerdgerichte liefde is. En het gaat er dus om dit „goed” een concrete inhoud te geven. Daarover enige opmerkingen.

Onze verantwoordelijkheid als opvoeder stelt ons voor de taak het hulpeloze jonge kind lichamenlijk en psychisch te geven, wat het in zijn eerste jaren nodig heeft en het dan verder zo te begeleiden op zijn weg naar de volwassenheid, dat het opgroeit tot iemand, die trachten zal mens te worden in de ware zin van het woord. Dit wil zeggen een mens, die, zelfstandig, een eigen weg door het leven zoeken kan en gaan zal. Een die zelf verantwoordelijkheid vermag te dra-

gen. Een, die weet heeft ervan, dat echt leven eerst mogelijk wordt door het verkeer met anderen, door het zich geven aan anderen, door het werken voor anderen. Een, die luisteren kan naar wat diep in hem leeft en dus ontdekken zal, wat zijn leven waarde geeft. Een, die de opdracht kent deze waarde in zijn levenswerkelijkheid vorm te geven. En tenslotte een, die de wereld, welke hij heeft leren kennen, begrensd weet door het mysterie, dat zich niet onthullen laat en dat toch zijn levenshouding beïnvloedt, er iets in brengt van eerbied voor het leven, van respect en schroom in de omgang met mensen, dieren, planten, dingen.

Zo aan onze kinderen te werken vraagt naast zorgende liefde inzicht in hun geaardheid en geloof in hun mogelijkheden.

Inzicht in hun geaardheid, maar dan iets anders en iets beters dan het verderfelijke: „Dat heeft hij van zijn vader, dat van zijn moeder”, met de bijgedachte: Probeer nu maar niet daar nog iets aan te veranderen, dat lukt toch niet”. Deze populaire opvatting over erfelijkheid heeft al heel wat schade aangericht. Natuurlijk is er zo iets als erfelijke aanleg, maar die is geen noodlot, waaraan niet te ontkomen is. En bovendien, menige uitspraak „Dat heeft hij van...” berust op zeer oppervlakkige waarnemingen en indrukken.

Inzicht in de aard en de mogelijkheden van onze kinderen vraagt van ons onbevangenheid. Geen wensgedachten, geen vrees voor mogelijke slechte erfelijke eigenschappen mogen het oordeel vertroebelen. Het wensen is zinledig; de vrees is ongegrond, zolang geen onmiskenbare tekenen haar rechtvaardigen en zelfs dan is zij een slechte raadsvrouw. Wie zijn kind gadeslaat van dag tot dag vindt geen vastliggend karakterpatroon, maar is getuige van een groeiproces, hij merkt voorkeursmogelijkheden op ten goede en ten kwade. Waar deze ontwikkeling toe voert, dat hangt in hoge mate af van de invloed van de omgeving. Die, welke van ouders en andere opvoeders uitgaat, is zeker niet de minst belangrijke daarvan.

Aan dit groeiproces leiding geven, het kan alleen goed gaan, als wij op deze wijze zijn mogelijkheden hebben leren kennen. Als vanzelf ontstaat dan respect voor het eigene van de wordende persoonlijkheid. Deze houding tegenover het kind brengt consequenties met zich mee. Allereerst, dat men ervan afziet het kind gelukkig (?) te maken met de vervulling van wensen, die de ouders in hun jeugd voor zichzelf gekoesterd hebben en die voor hen geen werkelijkheid geworden zijn.

Dan, dat men er zich van onthoudt ongeachtvaardigde druk uit te oefenen bij de keuze van de studierichting, van het beroep, van de (gezonde) vormen van ontspanning, van de levenspartner. Dit alles spreekt eigenlijk vanzelf en toch blijkt in de praktijk maar al te dikwijls, dat, natuurlijk met

de beste bedoelingen, ouders er niet in sla-
gen om dit soort pressie geheel achterwege
te laten. Dit gebeurt misschien het vaakst,
als het kind neigt tot afwijking van het
ouderlijk geloof, van hun overtuiging. Uiter-
aard oefenen de vader en moeder invloed op
het kind uit in de richting van hun eigen
levensvisie. Voorzover dit geschiedt, doordat
zij hun geloofs- of levensovertuiging vóór-
leven, is dit een natuurlijke, een heilzame
invloed. Ook, als het kind later een andere
weg gaat, zal de ernst, waarmee zijn ouders
de hunne gegaan zijn, voor zijn eigen
vorming van blijvende waarde blijken te
zijn. Nadrukkelijke, opzettelijke beïnvloe-
ding, het stelselmatig overdragen van het
eigen levensinzicht, onverschillig, hoe het
kind daarop reageert of, wat erger nog is,
het weren van alles, wat niet met de eigen
overtuiging strookt, kan noodlottige gevol-
gen hebben. Soms groeit het dan vast in een
denk- en gevoelschema, dat hem eigenlijk
niet past, zoekt het een compromis en gaat
dus geestelijk gehavend door het leven, soms
maakt het zich ten koste van veel leed los
uit wat hem knelde en gaat het, geladen
met wrok tegen wat het achterliet, helaas
ook tegen wie tot het uiterste gegaan zijn
om hem tegen te houden, verder.

Geloof in de mogelijkheden van het kind.
Zeker, de realiteit stelt grenzen aan het
verwerkelijken van die mogelijkheden.
Ook is het waar, dat wie van zijn kind meer
vraagt dan het kan, onberekenbare schade
aanricht. En toch, wie jonge mensen tracht
te vormen, moet vertrouwen in hun moge-
lijkheden hebben en daar blijk van geven.
Zo wekt hij zelfvertrouwen in het kind. Zo
voedt hij op tot geestelijke zelfstandigheid
en zo blijft hijzelf in staat de onvermijdelijke
teleurstellingen te boven te komen.
Geloof in de mogelijkheden van het kind.
Is dit denkbaar zonder geloof in onszelf, in

ons eigen vermogen ze de leiding te geven,
die ze nodig hebben? Onze kinderen ver-
wachten van ons steun, vastheid, zij voelen
zich heus niet gelukkig met een vrijheid die
zij nog niet aan kunnen en zij zijn doodonge-
lukkig, als zij in vader of moeder iets van
chronische onzekerheid gaan vermoeden. De
tijd is gelukkig voorbij, waarin vaders wil
wet was, waarin moeder „wel weet wat goed
voor de kinderen is.” Wie het moeilijk vindt
in een andere tijd zijn kinderen groot te moe-
ten brengen en heimelijk zijn voorgangers
benijdt om hun opvoedkundige zekerheden,
moge bedenken, dat de huidige situatie uit
dat oude regime voortgekomen is en dat de
moderne psychologie de noodlottige gevolgen
van dit autoritaire systeem aan het licht ge-
bracht heeft. Wie echter door een verkeerd
begrip van diezelfde psychologie voortdurend
geremd wordt door de vrees het verkeerd
te doen, wie bij elke beslissing van betekenis
met zijn onzekerheid moet vechten, doet zijn
kind tekort, dat recht heeft op een andere
houding van hen tegen wie het wil opzien.
Er is risico verbonden aan het bedrijf van
de opvoeder, er is vaak ernstige reden tot
bezorgdheid, tot het zich afvragen: „Doe ik
het zo wel goed”? Maar daar staat tegenover,
dat, indien de verantwoordelijkheid niet als
een druk wordt gevoeld maar als een stimu-
lans, die de wil om de kinderen niet teleur
te stellen in wat zij het meest behoeven:
liefde, begrip en stevigheid, levend houdt,
angst en bezorgdheid overstraald worden
door de vreugde de mens-ording van kin-
deren mee te beleven en daaraan te kunnen
meewerken. De mens-ording, nooit vol-
tooide, altijd weer inspirerende opgave, die
zij, volwassen geworden, hopen wij, zelf zul-
len overnemen en waarin zij dan hun eigen
bestemming vinden zullen.

dr. D. H. PRINS.

Persoonlijke verantwoordelijkheid

*Nodig zijn individuen, in staat om zelfstandig te denken en te handelen, die de
moed en de kracht bezitten om, wanneer dit nodig is, alléén te staan en onder alle
omstandigheden zichzelf trouw te blijven, en die zich toch in saamhorigheid aan
alle anderen verbonden voelen. Nodig zijn mensen, in wie een nieuwe synthese van
individualisme en saamhorigheidsgevoel ontstaat. Wie zich saamhorig gevoelt met,
en mede verantwoordelijk zowel voor de naaste als voor het wordend geheel, die
zal nooit uit lafheid of gemakzucht in het kwaad kunnen berusten; hij zal van
binnen uit voortdurend gedreven worden tot protest, hulp, actie, werkzaamheid,
strijd.*

Henriëtte Roland Holst: „De kruis der Westerse cultuur”.

EEN BEWEGING

Een levende organisatie als het Humanistisch Verbond blijft niet op zich zelf staan, maar stimuleert tot verdere vormgeving en leidt tot samenwerking met anderen.

Het in omvang en verscheidenheid groeiende werk maakte in het Verbond allerlei instellingen en organen nodig, zoals commissies voor bepaalde taken (o.m. Geestelijke Verzorging en radiozaken), topkader- en sprekersconferenties, gewestelijke organen enz. Boven dit alles zetelt het jaarlijks congres, dat als hoogste Verbondsorgaan volledige opening en verantwoording van zaken geeft. Binnen het Verbond ontstond verder de Humanistische Jongeren Gemeenschap voor jongeren van 18—30 jaar; daarnaast is er voor de 14-tot 20-jarigen de Humanistische Jeugdbeweging.

Voorts zijn er contacten met de Studentenvereniging op Humanistische Grondslag en is het Verbond vertegenwoordigd in de Moderne Jeugdraad. Ook in de Stichting Ankerclubhuizen, die een belangrijke bijdrage levert in het z.g. massa-jeugdwerk, werkt het Verbond mee.

Onder „Geestelijke Verzorging” vallen ook de Humanistische Bureaux voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden, die worden georganiseerd door een stichting, ontstaan als resultaat van een samenwerking tussen Humanistisch Verbond en Humanitas.

Ook overigens is er een vruchtbare samenwerking met deze vereniging, die reeds in 1945 werd opgericht en die steeds een toenemende activiteit ontplooit op het zeer uitgestrekte terrein van het moderne maat-

schappelijk werk, dat onder meer kinderscherming, gezinsverzorging, reclassering en bejaardenzorg omvat. In de A. H. Gerhardstichting streeft het Verbond tezamen met de Vrijdenkersvereniging „De Vrije Gedachte” naar de oprichting van tehuizen voor bejaarden. Het eerste tehuis van deze stichting vindt men in Amsterdam.

Als overkoepelende organisatie voor alle humanistische verenigingen fungeert het Humanistisch Centrum „Mens en Wereld”, waarin ook wordt deelgenomen door het Humanistisch Thuisfront dat zich belast met de geestelijke en culturele verzorging van buitenkerkelijke militairen.

De betekenis van dit centrum groeit voortdurend. De werkzaamheden voltrekken zich uiteraard voor een groot deel binnen de kring van de aangesloten organisaties. Naar buiten treden o.m. ook op de Humanistische Pers- en Documentatiedienst, het Humanistisch Instituut voor Sociaal Onderzoek en de Emigratie-Commissie.

Al kan in een klein bestek als dit niet veel meer dan een vrij droge en zeer summiere opsomming van allerlei organen en instellingen worden gegeven, toch blijkt hopelijk ook hieruit reeds, dat de humanistische levensovertuiging in een luttel aantal jaren het aanzien heeft gegeven aan een veelomvattende en levende beweging.

Een beweging, ja zo mag dit complex worden genoemd, niet in het minst omdat zij duizenden in beweging bracht voor taken, die voordien in het buitenkerkelijk volksdeel ongedaan bleven.

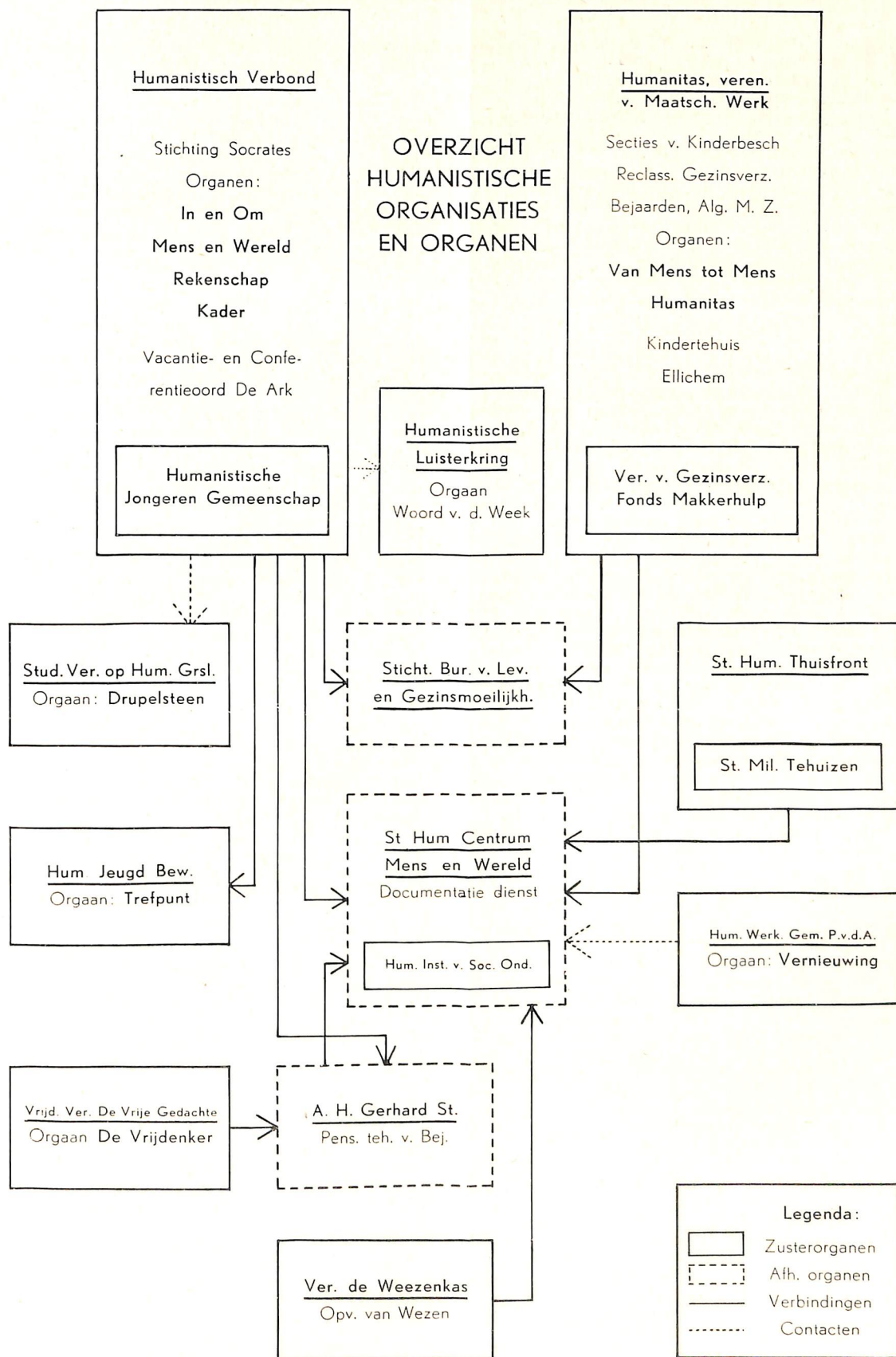
De Ark

Heeft U reeds aan de familiekampen deelgenomen?

Van 6 t/m 13 en van 13 t/m 20 augustus zijn nog een aantal plaatsen vrij.

Van 23 juli t/m 6 augustus is volgeboekt.

Vraag inlichtingen bij Humanistisch vacantie- en conferentieoord „De Ark”, — Belvédèrelaan 14 — Nunspeet — Tel. 03412—2404.

UIT HUMANISTISCH OOGPUNT

Het is duidelijk dat de Paasdagen steeds meer het karakter krijgen van een generale repetitie voor de zomervakantie. De mensen willen er eens echt helemaal uit zijn en gaan dus bij tien- en honderdduizenden op reis. Waarheen? Dat doet er vrij weinig toe, want het is blijkbaar overal beter dan thuis. Al een week vóór Pasen schreven de Parijse kranten, dat een half miljoen Parijzenaars de stad hadden verlaten. En wie daar in die dagen langs de boulevards liep, kon met eigen oren bemerken dat ook wel een half miljoen buitenlanders in Parijs waren neergestreken. Op reis te gaan; het vreemde te zien; los te zijn van het eigene; de post, de telefoon, de ontelbare verplichtingen achter zich te laten en zo maar te leven alsof er geen tijd bestond: dat is blijkbaar de bevrijdende handeling voor een generatie die het druk heeft, drukker, allerdrukst. Onze voorouders hebben het einde van de winter gevierd met grote vuren, waarin — heel praktisch — ook vrij wat huis- en stalvuil en dood hout werd verbrand, en waaromheen men danste en zong. Ook dát was een bevrijding, na drie, vier maanden van langdurige en vaak onvoorstelbaar eentonige en vervelende huisarbeid, een bevrijding die zich wel op de eigen plaats moest afspelen omdat de moderne vervoersmiddelen ontbraken. Nu die ons ten dienste staan, hebben ze aan de algemene opluchting na een toch altijd wat bedrukkende winter een eigen, nieuwe vorm gegeven. Het is natuurlijk jammer dat oude tradities te gronde gaan: ze waren zo kleurig en merkwaardig. Maar het is onjuist, te menen dat er geen nieuwe tradities voor in de plaats komen: de Paasreis is, naar ik meen, een overtuigend voorbeeld. En een aanstekelijk voorbeeld bovendien, waarom zou ik het ontkennen?

Het is inderdaad nog maar een dag of wat geleden dat ikzelf één van het half miljoen vreemdelingen was, die de openplaats van het half miljoen vertrokken Parijzenaars hadden ingenomen. Wat mij in en bij Parijs altijd weer imponeert, zijn de twee ontzaglijke paleizen: het Louvre, en Versailles, nu twee musea, waar de bezoekers dag in dag uit bij tienduizenden doorheen lopen. Natuurlijk imponeert ook de grootse Notre Dame, maar daarvan ben ik toch minder onder de indruk, waarschijnlijk omdat de kathedralen altijd en overal statig, fraai en verbazingwekkend zijn. Ze zijn de belichaming van een godsdienstig besef, dat ook op deze manier de godheid aanbad, een middeleeuws besef dat zich weliswaar zó niet heeft gehandhaafd, maar dat toch in onze tijd nog vol-op leeft en deze kathedralen in hun functie erkent en gebruikt. Ook voor de talloze bezoekers van protestanten of buitenkerkelijken huize, die op ieder uur van de dag door de paden schuifelen, is de Notre Dame een katholieke kerk, zoals voor honderd, voor tweehonderd, voor driehonderd jaar. Het is niet de vraag of er tijden zijn geweest dat dit gebouw, of een soortgelijk gebouw, aan de godsdienstoefening onttrokken was; in dit opzicht zijn de zonderlingste dingen

mogelijk geweest. Nu en hier, in elk geval, heeft deze kerk nog de functie waarvoor hij van de aanvang af was bedoeld. En zelfs het feit dat hij nu tevens een bezienswaardigheid is, verandert niets daaraan.

Bij het Louvre, bij het Kasteel van Versailles is dat wezenlijk anders: dat zijn alleen maar bezienswaardigheden. Ze functioneren niet meer als paleis; de koningen die ze gebouwd hebben, zijn dood; de koningen die er geresideerd hebben, zijn dood; het koningschap zelf is dood. Men behoeft er niet om te treuren, en toch is het een ietwat weemoedig gevoel. Want men kan die massale bouwwerken niet zien zonder geïmponeerd te zijn door de afmetingen, en naarmate men er mèer van weet, wordt men er dieper door geïmponeerd. Men vraagt zich af, hoeveel menselijke energie er nodig is geweest om in de zestiende en zeventiende eeuw, zonder de mechanische hulpmiddelen die wij kennen, zo iets tot stand te brengen. Versailles is niet alleen kolossaal zoals het is, maar het ligt bovendien op een kunstmatige heuvel, die bij karrenvol opgeworpen is voordat de enorme vleugels konden worden gebouwd. En het park is boom voor boom geplant, volgens de grandioze tuinarchitectuur van Le Nôtre. Wat hier gebeurd is, lijkt op de bouw van de egyptische piramiden, waaraan immers ook door duizenden slaven gewerkt werd, heel de regeringsperiode van een farao lang. Het bouwen zelf was een hartstocht, en de zin voor grootheid had iets geniaals, waar onze eigen tijd blijkbaar de kracht toe mist. Onze moderne economie-ex-efficiency weet precies wát alles kost. Lodewijk XIV wist het stellig niet. Hij beschikte over de staatskas als was het zijn eigen — en dat was eigenlijk ook zo. Hij bouwde iets voor de eeuwigheid, zelfs tegen de wens van zijn adviseurs in. En staande op het grandioze bordes achter het paleis, voelt men de niette-beantwoorden vraag, of niet enkel zó de heel grote dingen tot stand kunnen komen, in een bijna onmenselijke eenzaamheid waar de gewone menselijke belangen geen factor vormen. Ik had niet willen leven in die eeuw, ik had niet kunnen leven in die eeuw. Neen; maar het is niet eerlijk de duurzame resultaten van die eeuw bewonderend, benijdend bijna te aanvaarden, en tegelijk blind en doof te zijn voor de voorwaarden waaronder ze zijn ontstaan.

Maar zijn die resultaten wel duurzaam? Het Louvre en Versailles zijn geen paleizen meer, het zijn musea. Waar Lodewijk XIV werkte en speelde, zijn eerezuchtige plannen ontwierp, zijn ingewikkeld protocol handhaafde en zijn amourettes had, lopen nu doodgewone burgers, aangevoerd met autobussen, volkswagens en scooters. Er is voor mij geen indrukwekkender les in deemoed, dan deze verandering. De middeleeuwen hebben de dood in allerlei stand en voorstelling gebruikt om in hun befaamde dodendansen de mens te doordringen van zijn sterfelijkheid. Ik weet niet of dat middel veel effect heeft gehad. Onze literatuur heeft een wereldberoemd dodendans-motief gedramatiseerd: de

Elckerlijc, die tegenwoordig weer ieder jaar in Delft wordt opgevoerd tijdens het Holland-festival en een massaal bezoek trekt. Ik weet ook niet of die les duurzaam doorwerkt. De sterfelijkheid van het individu is een zaak waar iedere mens, van welke overtuiging ook, mee in het reine moet komen. Wij delen dit lot zelf met ál het levende, met planten en met dieren; maar voorzover wij weten, is enkel de mens zich dit lot bewust. Dat is de tragische prijs die hij moet betalen voor het bezit van zijn menselijke rede.

Maar de vergankelijkheid waar de franse paleizen ons aan herinneren, is van nog enormer strekking. Lodewijk XIV is dood, natuurlijk, hoe zou hij kunnen leven, meer dan drie eeuwen na zijn geboorte? Wat hij heeft nagelaten, is er ten dele nog, de vertrekken, de tuinen; en toch is het ook dood, omdat het de functie mist waarvoor het was bestemd. Ik loop door Versailles, door St. Germain, door Malmaison, en ik begrijp dat men schatten uitgeeft om de zaak behoorlijk te onderhouden, in stijl te meubileren, en zo mogelijk hier en daar te restaureren. Het is immers bij ons met het Muiderslot niet anders, al doet men het op zoveel kleiner schaal. Natuurlijk moeten wij bewaren wat wij aan schatten uit het verleden bezitten, het zou onverantwoordelijk zijn ze te verwaarlozen of te verkwanselen, en terecht zijn wij verontwaardigd over onze grootouders en overgrootouders die zo onverschillig zijn omgesprongen met onze kostbaarste erfenis. Maar tegelijk ervaren we in ieder museum aan den lijve, dat het verleden onherroepelijk voorbij is, en dat de herbeleving van dit verleden, het vasthouden ervan door middel van bewaard gebleven voorwerpen of zelfs gebouwen, een vrome illusie is, een zelfbegoocheling die geen wezenlijke betekenis heeft. De twintigste-eeuwer die in Versailles de honderden kostbaarheden van Lodewijk XIV of van Marie Antoinette voor zijn ogen krijgt, verandert daardoor nog niet in een lakei uit de zeventiende of een hofjonker uit de achttiende eeuw, zelfs niet indien hij een halve bibliotheek over die tijd gelezen heeft. Hij blijft twintigste-eeuwer, zijn eigen levensgevoel laat zich niet onderdrukken, het levensgevoel van eertijds laat zich niet herbelevan. Dat is het beklemmende en tegelijk bevrijdende van deze ervaring: zelfs de grootste prestatie, die duurzaam bestaat als kunstwerk, als gebouw, als wetgeving zelfs — ik denk aan de Lode Napoléon — is niet werkelijk tegen de tijd bestand aangezien het duurzame bestaan ervan afhankelijk is van de telkens wisselende generaties van levende mensen. De ontoegankelijkheid van het verleden, de onmacht van de mens om te leven buiten zijn eigen tijd, is een nog trefender aspect van de vergankelijkheid, dan de zekerheid van de dood. In dubbel opzicht is daardoor de dag hier-en-nu van onvervangbaar belang. Hij is ons enige bezit: onze

Lente

Het groene veld ving aan te kleuren
de bloemen groeiden vol en groot
toen hing de lucht gekruide met geuren
en verste nevel room en rood.

Dan zag men oovral nijvre handen
de kelken plukken van hun steel
storten op bermen volle manden
van bont en paars, van rood en geel.

En aanstonds op een heldre morgen
lagen de velden vlak en groen
en onder hen in 't zand verborgen
de bollen voor een nieuw seizoen.

Albert Verwey (1865-1937)

begrenzing maar ook onze kans. En wij hebben de komende generaties nog iets beters na te laten, dan tot museums verstarde paleizen en kastelen.

Op een dag toen we met de mètro naar een buitenwijk gingen en halverwege moesten overstappen, kwamen we door een lange ondergrondse gang. Er was politie; nu, die is er natuurlijk wel eens vaker. Maar er was veel politie; van beide zijden hield men de niet helemaal west-europees lijkende voorbijgangers aan. En midden-in de tunnel stond een agent, met de sten-gun in de aanslag. Opeens waren we terug in de bezettingstijd, een herinnering-vol-walg kwam in ons naar boven, angst, wrok, onzekerheid, machteloosheid, haat en verdriet. Men controleerde Algerijnen, zeker, en waarschijnlijk niet zonder enige reden. Maar het bedierf onze dag. Wij konden de glorie van het verleden niet meer genieten; behalve de trieste schimmen van Lodewijk XVI en Marie Antoinette, hinderden nu de levende mensen ons, in hun onvermogen om van de aarde een land te maken waar men tenminste niet bang hoeft te zijn voor elkaar. — Voorlopig zijn vrede en gerechtigheid de eerste-taak van de mensheid en wij schieten in die taak tekort indien wij onze energie gebruiken om het verleden te vereren en te behoeden, ten koste van de toekomst. —

G. STUIVELING

LENTE

Ik houd van warme zonneschijn en van motregen, van een bolle wind en een dikke mist. Ik houd niet zo bijzonder van een gezonde droge kou. Zodat ik maar zeggen wil, dat ik in het algemeen geen ontevreden mens ben. Maar mijn voorkeur gaat uit naar een luwe voorjaarsdag, waarop de bomen, sommige bomen althans, een lichtgroen waas gaan vertonen, de zomerkleding in de etalages verschijnt en mens en dier een vernieuwde vitaliteit vertoont.

De klimmende zon doet mij de toekomst altijd weer met klimmend optimisme tegemoet zien. Ik weet wel, dat wereldoorlogen plegen te beginnen in zonnige maanden en dat het aantal verkeersongelukken in het zomerseizoen snel omhoog gaat, maar ik heb voor mezelf de overtuiging, dat mij nu niets meer kan gebeuren. De ellende van winterjassen en dikke dassen en handschoenen en kachels is weer voorbij. Ik zoek een lichtgrijs pak in de kast, dat goed bij mijn haren kleurt en ontplooi nieuwe initiatieven.

Nu wordt het oppassen. Initiatieven zijn altijd gevaarlijk.

Hoe licht zet men zich niet tot vermoeiende werkzaamheden, waarvan men dan later spijt heeft. Zo ben ik eens in het voorjaar begonnen met het schrijven van een boek. Ik schreef het eerste hoofdstuk toen de bollenvelden in bloei stonden. Ik ga principieel nooit naar enig bollenveld en had er dus mooi de tijd voor. Het tweede hoofdstuk was omstreeks Pinksteren voltooid. In het derde hoofdstuk bleef ik steken omstreeks de langste dag. Overdag schrijft men niet aan een boek. Een boek verlangt lamplicht. Maar toen de avonden weer langer werden, was de spanning voorbij. Het derde hoofdstuk is nooit afgekomen en mijn onvoldragen boek rust in een la.

Een andere keer ben ik Italiaans gaan leren. Waarom zou ik deze zomer niet naar Italië gaan? Iedereen gaat er tegenwoordig heen en ook ik wil mijn dorst lessen aan de bronnen van de Westeuropese cultuur. En ik kon al een aantal vriendelijke woorden met een Italiaan wisselen, toen een eenvoudige reken-som mij duidelijk maakte, dat het ook dit jaar weer geen Italië zou worden.

Er zijn nog andere initiatieven mogelijk. Men treedt met zijn lichtgrijze pak uit huis. Men stapt veerkrachtig daarheen. Men houdt het hoofd geheven en de groeiende buik in. Men ontmoet hier of daar, beter: hier en daar, aantrekkelijke vrouwspersonen. Men

toont zich een vlot causeur en geeft wat kwinkslagen ten beste. Men vergeet echtgenote, kinderen, behuwd- en kleinkinderen en meent, dat het leven herbegint.

Dan is het dubbel oppassen. Denk toch aan de tragische en eigenlijk ook ietwat belachelijke figuur van doctor Faust. Uw mefistofeles heet voorjaarszon. Laat u niet verleiden. Denk aan het contract, dat een veel te hoge som eist.

Gelukkig ben ik er, mede dank zij ons wisselvallige klimaat, nog steeds in geslaagd op tijd te ontkomen. Een late sneeuwbuï, een lichte reumatiek in het linkerbeen, het schouwspel van een belachelijk oud heer, die aanstellerig met jonge meisjes zit te gichelen, brengen mij tijdig tot inkeer. Na een vaderlijk woord neem ik afscheid. „Dag opa”.

Dan haast ik mij naar huis, het hoofd iets gebogen, de tred enigszins slepend.

Mijn goede vrouw wacht mij met thee en zij ziet mij bezorgd aan. Haar diagnose is: Voorjaarsmoetheid.

Zo geeft zij mij liefdevol de genadeslag. Natuurlijk na zoveel veerkrachtig gestap, na zoveel opgewekt gekout en gescherts wordt men moe. Eindeloos moe.

Gelukkig maar. Gesteld, dat ik minder moe was en mij in avonturen stortte. Dat ik als een grenadier zou uitroepen: Wat deert mij vrouw, wat deert mij kind! Dat ik alle schepen achter mij verbrandde en de wijde wereld in zou trekken om in, pak weg, Honolulu een nieuw leven te beginnen! En dan zeker volgend jaar weer opnieuw met nog lichtere pakken over de Hawai-eilanden lopen en weer de wijde wereld in, naar Buiksloot of Spankeren. Nee, dank je wel. Ik vind het allemaal prachtig, dat fluiten van de merels en zo en het jonge ontluidende groen. En ik wil ook nog best dat oude zomerpak aantrekken en mij op een terrasje gaan zitten vermeien met wat het oog bekoort, maar daarmee zal het dan ook uit zijn. Ik zal mij tijdig huiswaarts begeven naar de thee en mijn zorgzame vrouw, die mij niet opjaagt naar Honolulu.

Als ik in mijn vertrouwde stoel ben neergezegen, heb ik het gevoel of ik aan een groot gevaar ben ontsnapt.

De lente is een heerlijke tijd. Zij brengt nieuw leven, nieuwe moed, nieuwe ideeën, nieuwe boeken, enzovoort. En zij duurt drie maanden.

H. H.

lezingen voor de radio

zo.	24 april	VARA	9.45 uur	Prof. dr. T. T. ten Have — „Luisteren”.
zo.	1 mei	VARA	9.45 uur	Dr. H. Bongers — „Waar het op aan komt”.
zo.	8 mei	VARA	9.45 uur	Dr. J. P. v. Praag — „De beste wereld die mogelijk is”.
zo.	15 mei	VARA	9.45 uur	Dr. A. H. Prins — „Een briefwisseling”.
zo.	22 mei	VARA	9.45 uur	Prof. Dr. G. Stuijveling — „Uit humanistisch oogpunt”